

**• LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO ŠVIETIMO IR MOKSLO KOMITETO NARIŲ
EUGENIJ AUS JOVAIŠOS, IEVOS KAČINSKAITĖS-URBONIENĖS, LAIMOS
NAGIENĖS, AUŠRINĖS NORKIENĖS, BEATOS PIETKIEWICZ, VILIJOS
TARGAMADŽĖS ATSKIROJI NUOMONĖ DĖL SEIMO ŠVIETIMO IR MOKSLO
KOMITETE SVARSTOMO LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 28, 37, 42, 43, 44, 66 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2759(2) BEI LYDINČIŲJŲ PROJEKTŲ PROJEKTO
NR. XIVP-2760(2),
PROJEKTO NR. XIVP-2761(2)**

2023-06-14

Š. m. birželio 14 d. Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komiteto posėdyje buvo pradėti svarstyti LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengti Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimai, susiję su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimu „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO 43 STRAIPSNIO 7 DALIES, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2011 M. BIRŽELIO 29 D. NUTARIMU NR. 768 PATVIRTINTŲ MOKYKLŲ, VYKLANČIŲ FORMALIOJO ŠVIETIMO PROGRAMAS, TINKLO KŪRIMO TAISYKLIŲ NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI“ 2023 m. balandžio 26 d. Nr. KT40-N4/2023 Vilnius. Šiuo nutarimu Konstitucinis Teismas pripažino, kad Konstitucijos 40 straipsnio 1 daliai (Valstybinės ir savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigos yra pasaulietinės), 41 straipsnio 2 daliai (Mokymas valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas), 120 straipsnio 2 daliai (Savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai), konstituciniam teisinės valstybės principui prieštarauja:

– Švietimo įstatymo (2011 m. kovo 17 d. redakcija) 43 straipsnio 7 dalies nuostata „Mokykla bendrojo ugdymo programas gali vykdyti, jei atitinka Vyriausybės patvirtintose Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėse nustatytus bendruosius ir specialiuosius kriterijus“ tiek, kiek ja Vyriausybei pavesta nustatyti savivaldybių bendrojo ugdymo mokykloms taikomus bendruosius ir specialiuosius kriterijus;

– Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių (toliau – Taisyklės) 11 punktas, 13.1, 25.7, 26.11 papunkčiai (2021 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek juose nustatyti formalūs (kiekybiniai) kriterijai, kuriuos turi atitikti savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, 1 priedas (2021 m. gruodžio 22 d. redakcija), 2 priedas (2018 m. liepos 11 d. redakcija);

– Vyriausybės 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimo Nr. 1110 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimo Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ 1.2.4, 1.2.26 papunkčiai tiek, kiek juose nustatyti formalūs (kiekybiniai) kriterijai, kuriuos turi atitikti savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, 1.2.41, 1.2.42, 1.2.43 papunkčiai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas Teisės aktų registre turi būti oficialiai paskelbtas 2024 m. sausio 2 d.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad įstatymų leidėjas įstatymu turi įtvirtinti aiškius kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, ar savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos gali vykdyti savo veiklą. Ir tik įstatymu nustačius kriterijus, kuriuos turi atitikti mokyklos, vykdančios bendrojo ugdymo programas, atskirų kriterijų reikšmė gali būti sukonkretinta ir detalizuojama poįstatyminiuose teisės aktuose (šiuo atveju – Vyriausybės tvirtinamose Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėse).

Tvirtinant 2023-06-14 Švietimo ir mokslo komiteto darbotvarkę komiteto narys Eugenijus Jovaiša paprašė atidėti su Konstitucinio Teismo sprendimu susijusių Švietimo įstatymo pakeitimų svarstymą, pabrėždamas šių įstatymo projektų neeilinę svarbą Lietuvos švietimo bendruomenei, Konstitucinio Teismo duotą laiką iki 2024 m. sausio 2 d. ir būtinybę sudaryti komisiją iš savivaldybių, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir kitų suinteresuotų institucijų atstovų išdiskutuotų ir tinkamų projektų, kuriems visi pritartų, parengimui. Tokiam racionaliam ir argumentuotam Seimo nario E. Jovaišos pasiūlymui valdančiųjų balsais komitete buvo nepritarta, dėl ko dalis komiteto narių iš opozicijos (Eugenijus Jovaiša, Ieva Kačinskaitė – Urbonienė, Aušrinė Norkienė) svarstyme nedalyvavo, o Seimo narė Vilija Targamadzė, argumentavusi, kad vyksta ne diskusija, o daugumos primestų sprendimų priėmimas, taip pat atsisakė toliau dalyvauti svarstyme.

Atsižvelgdami į susidariusią situaciją, reiškiamo *atskirąją nuomonę*:

pirma, manome, kad skubos tvarka mechaniškai iš Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių į Švietimo įstatymą perkelti bendrieji ir specialieji kriterijai, kuriuos turi atitikti savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, nesukurs kokybiško teisinio reguliavimo, bet įneš tik sumaištį į ir taip daugybę pokyčių vienu metu išgyvenančią Lietuvos švietimo sistemą;

antra, jei jau atsirado rimta proga taisyti įstatymą, peržiūrint mokyklų veikimo kriterijus, tai turime padaryti be skubos, siekdami maksimalaus teisinio aiškumo ir išdiskutavus su visomis suinteresuotomis pusėmis, remdamiesi mokslininkų ir edukologijos ekspertų rekomendacijomis, išanalizavę mokyklų vadovų, savivaldybių pasiūlymus, ypač susijusius su regionine politika, atsižvelgdami į politinių partijų Susitarimo dėl Lietuvos švietimo politikos (2021 – 2030) 18 punktą, kuriuo įsipareigota suteikti savivaldybėms daugiau savarankiškumo, t.y. „18. Išlaikant švietimo įstaigų savarankiškumą, suteikti savivaldybėms daugiau savarankiškumo ir atsakomybės už racionalų švietimo lėšų panaudojimą, tinklo efektyvumą bei ugdymo(si) rezultatus./.../“;

trečia, iš naujo peržiūrėti dabar esamus kiekybinius kriterijus (mokinių skaičius grupėse/klasėse/ mokyklose, gimnazinių klasių skaičius ir pan.), kaip galimai nelemiančius ugdymo kokybės, mokinių pasiekimų ir mokyklos pažangos, tačiau suniveliuojančius skirtingų savivaldybių įvairių tipų ir paskirties mokyklas, lemiančius daugelio mokyklų, ypač regionuose stambinimą bei mažų mokyklų sunaikinimą, atimančius iš savivaldybių teisę, atsižvelgiant į regiono ar vietos socialinį, ekonominį, geografinį ir kultūrinį specifiškumą, savarankiškai reguliuoti savo mokyklų tinklą. Siūlome įstatymu įtvirtinti ir po to poįstatyminiais aktais konkretizuoti tik tokius kiekybinius kriterijus, kurie bus nustatyti įvertinus savivaldybių socialinį, ekonominį, geografinį, kultūrinį kontekstus ir nepažeis savivaldybių teisės savarankiškai tvarkyti savo mokyklų tinklą;

ketvirta, atsižvelgdami į tai, kas išsakyta ir į tai, jog Konstitucinio Teismo sprendimas įsigalios tik 2024 m. sausio 2 d., prašome stabdyti aukščiau minėtų Švietimo įstatymo pakeitimų projektų svarstymą ir sprendimų priėmimą Švietimo ir mokslo komitete iki Seimo šių metų Rudens sesijos ir sudaryti darbo grupę iš Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komiteto, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos mokyklų vadovų asociacijos, Lietuvos gimnazijų asociacijos, Lietuvos progimnazijų asociacijos tarybos, Lietuvos pagrindinių mokyklų asociacijos, Lietuvos švietimo įstaigų vadovų profesinės sąjungos, kitų švietimo profesinių sąjungų, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos švietimo tarybos, kitų suinteresuotų institucijų, įtraukiant mokslininkus, švietimo ekspertus, naujos redakcijos Švietimo įstatymo pakeitimų įstatymų projektams parengti skirtų pasiūlymų suformulavimui, ypač sutelkiant dėmesį į visas suinteresuotas puses tenkinančių kriterijų, kuriuos turi atitikti savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, nustatymą.

Baigiant šią atskirąją nuomonę, norime pabrėžti, kad:

- nėra atsižvelgiama į Europos vietos savivaldos chartijos svarbią nuostatą, kuri skelbia, kad reikalai sprendžiami vadovaujantis vietos žmonių interesais;
- deramai neįvertinta Konstitucinio teismo nurodyta Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalis, kuri sako, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai;
- neatsižvelgta į LR Teisėkūros įstatymo nuostatas svarstyti alternatyvas, skirti pakankamai laiko, numatyti pasekmes, įskaitant netikėtas, neigiamas;
- mokyklų tinklo pertvarka galimai prieštarauja šios Vyriausybės regioninei politikai.

Eugenijus Jovaiša

Ieva Kačinskaitė-Urbonienė

Laima Nagienė

Aušrinė Norkienė

Beata Pietkiewicz

Vilija Targamadžė